

ספר

שולחן שמואל

שורשי הלכה וענפיה

אחרונים עד
אחרוני דורנו

מרן השלחן ערוך
והרמ"א

מקרא, משנה, גמרא
ראשונים

על סדר השלחן ערוך

הלכות מילה וגרות

סימנים: ר"ס – רס"ו. רס"ח – רס"ט

הספר מביא בשורשי הלכה את מקורות הדינים: מקרא, משנה, גמרא וראשונים (מהבית יוסף) ומראה את השתלשלות ההלכה (שו"ע והרמ"א) מתוך המקורות. משם בענפי ההלכה מובאים האחרונים ואחרוני האחרונים (המפרשים על הדף, כולל פתחי תשובה) עד תשובות אחרוני דורנו, והכל בצורה בהירה וקלה להבנה.

בנוסף תמצא בספר סיכום הסימן בסוף כל סימן (דבר המקל מאוד בשעת החזרות) וכן שאלות ממבחי הרבנות והפניה לתשובות בגוף הספר, כן הרחבת הנושאים בעיונים שבסוף הספר.

נערך בס"ד על ידי:

שמואל בן ר' שלום אהרן חיים ירושלמי

שנת התשע"ח ירושלים

חשוב מאוד !!

הסבר על אופן כתיבת הספר

- שו"ע והרמ"א: "מצוה על היורשים לפרוע חוב אביהם". "עד שיפרעו לו" (יורשי ראובן): *לען מדוייקת על שו"ע והרמ"א*. עם דברי הסבר קצרים (יורשי ראובן).
- הפניות א.ב.: בסוף שו"ע תמצא נקודות הסניה (א) א"ל: שרשי הלצה וצפני הלכה.
- מקורות: [בעל התרומה והרא"ש]: בסוף כל הלכה יופיע מקור ההלכה.
- **שורשי הלכה** כאן תמצא את מקורות השו"ע והרמ"א, מהסמך והראשונים כפי שכתבו בבית יוסף
- **ענפי הלכה** כאן תמצא את דעות האחרונים ואחרוני האחרונים על שו"ע והרמ"א.
- הערה: ¹: הרחבת הנושא בהצרה ¹. למטה בסוף הדף.
- הסימונים: ✓ (מודגש) - כן פסק שו"ע. ✓ (לא מודגש) - כ"ס הרמ"א

כל הזכויות שמורות למחבר

ניתן להשיג את הספרים "חופה וקידושין", "מקוואות", "ראיסור והיתר": מליחה, בשר וחלב, תערובות, הלכות דרך ארץ, מילה וגרות. וכן את ספרי "מעגלי החיים".

במחיר מוזל, ליחידים ולקבוצות

אצל המחבר בטלפון: 02-5811133 בפלאפון: 054-8456-923

הערות והארות יתקבלו בשמחה לכתובת מעלות דפנה 133/3 ירושלים

S2079395@GMAIL.COM

תוכן עניינים

הלכות מילה

15	מצות עשה לאב למול את בנו, ובו סעיף אחד.....	רס
21	אם לא מל האב את בנו, ובו סעיף אחד.....	רסא
27	זמן מילה לבריא, לחולה, ולאנדרוגינוס, ובו ז' סעיפים.....	רסב
48	ילד שהוא אדום או ירוק, ומי שבניו מתים מחמת מילה, ובו ה' סעיפים.....	רסג
64	מי ראוי למול, ובמה מלין, וכיצד מלין, ובו ו' סעיפים.....	רסד
90	סדר ברכת המילה ודין מילה ביום התענית, ובו י"ג סעיפים.....	רסה
138	איזה מילה דוחה שבת ויום טוב, ובו י"ד סעיפים.....	רסו

הלכות גרות

172	כיצד מגיירין הגר והגיורת, ודיני קדושת הגר, ובו י"ב סעיפים.....	רסח
197	איסור עריות בגרים, ודין לענין עדות וחליצה, ובו י"א סעיפים.....	רסט
220	בחינות מהסמכה לרבנות.....	***

הלכות מילה

הקדמה

ידו, כן בידו להשלים צורת נפשו בהכשר פעולותיו.

• מעלות מצוות המילה

נדריים (לא:): רבי ישמעאל אומר: גדולה מילה - שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות (פירוש שי"ג פעמים נזכר ברית בפרשת מילה).

רבי יוסי אומר: גדולה מילה - שדוחה את השבת חמורה. **רבי יהושע** בן קרחה אומר: גדולה מילה - שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה. **רבי נחמיה** אומר: גדולה מילה שדוחה את הנגעים. **רבי אומר:** גדולה מילה - שכל המצוות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל, שנאמר: (בראשית יז) "התהלך לפני והיה תמים".

דבר אחר: גדולה מילה - שאלמלא היא לא ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, שנאמר: (ירמיהו לג), "כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת".

מצלת מדינה של גיהנם כמו שאמרו חכמים שאברהם אבינו יושב בפתחה של גיהנם ואינו מניח ליכנס בו לכל מי שנמול (עירובין יט).

• מקור המצווה

בראשית (פרק יז): (י): את בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריו המול לכם כל זכר. (יא) ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם: (יב) ובן שְׁמֹנֶת יָמִים יְמוֹל לָכֶם כָּל זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם יְלִיד בֵּית וּמִקְנֵת כֶּסֶף מְכַל בֶּן נֶכֶר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַעְךָ הוּא: **ויקרא** (יב, ג): **וביום השמיני ימול בשר ערלתו** (ויקרא י"ב, ג').

• שורשי המצווה

ספר החינוך (מצווה ב): משרשי מצוה זו, לפי שרצה השם יתברך לקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו אות קבוע בגופם, להבדילם משאר העמים בצורת גופם כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשותם, אשר מוצאם ומובאם איננו שוה.

ונקבע ההבדל בגולת הזהב לפי שהוא סיבה לקיום המין, מלבד שיש בו תשלום צורת הגוף, כמו שאמרנו. **והעם** הנבחר חפץ השם יתברך להשלים תכונתו, ורצה להיות ההשלמה על ידי האדם, ולא בראו שלם מבטן, לרמוז אליו כי כאשר תשלום צורת גופו על

יורה דעה - סימן ר"ס

מל חייב כרת).

נדריים (לא:): ומאוסה היא הערלה שנתגנו בה העובדי כוכבים שנאמר "כי כל הגוים ערלים".

אבות (ג, יא): כל המפר ברית של אברהם אבינו שאינו מל או שמושך ערלתו אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעוה"ב,

טור: צא ולמד ממשה רבינו שלא נתלה עליה אפילו שעה אחת שאיחר אותה אלא נענש מיד אף על פי שהיה בדרך (נדריים שם).

• **טעמי המצווה**

א. המילה היא חותם קבוע בגוף האדם בכל עת (מנחות מג:).

ב. שיהא לו אות להתגבר על התאוה הגוברת באדם (כוזרי, מאמר ראשון קטו). לפי שרוב העבירות נעשות ע"י אות ואיבר (רד"ק).

ג. מילה סימן היכר והבדלה בין ישראל לאומות העולם (מדרש שכל טוב בראשית יז, יב).

ד. מילה היא תיקון גופו של האדם והשלמתו.

• **טעמים רפואיים**

ד"ר אברהם שטינברג – ברית

מילה/הביטים הלכתיים ורפואיים

צריך לדעת שקיום המצוות אינו בגלל טעמים רפואיים אלו או אחרים, אלא לעשות רצון ה'. יחד עם זאת יש תועלות רבות בקיום המצוות.

להלן כמה היבטים רפואיים על מצוות המילה:

א. **סטרן האיבר** (Carcinoma Of Penis)

ובזכותה נכרת לו ברית על נתינת הארץ (ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגריך... ואתה את בריתי תשמר – בראשית יז).

טור: היא אות ברית חתום בבשרנו, ואינה כשאר כל המצוות כמו התפילין והציצית שאינן קבועים בגוף וכאשר יסירם יסיר האות, אבל המילה היא אות חתום בבשרינו ומעידה בנו שבחר בנו השם מכל העמים ואנחנו עמו וצאן מרעיתו אשר לדור ודור אנחנו חייבים לעובדו ולספר תהלתו.

נדריים (לב:): אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו, התהלך לפני והיה תמים - אחזתו ועדה, אמר: שמא יש בי דבר מגונה! כיון שאמר לו ואתנה בריתי ביני ובינך, נתקררה דעתו.

תנחומא (וירא ו): גדולה מילה שאין התינוק נכנס למיין הדורות אל במילה.

נגעים (ז, ח): גדולה מילה שדוחה את הנגעים.

תנחומא (משפטים ה): המילה היא תנאי ליכולתו של אדם ללמוד תורה.

אגדת בראשית (יז): אע"פ שאין לישראל מעשים טובים הקב"ה גואלן בזכות המילה.

זוהר (פקודי דף רנה): אם ישראל מקיימים אות ברית קודש ס"א מלמד סגוריה עליהם.

• **עונש במבטל מצוות מילה**

טור: שיש בה צד כרת (שם גדל ולא

יורה דעה - סימן ר"ס

לבעלי ערלה, ואשר כתיתתה היו מונעים זאת (כגון: פימוזים, פאראפימוזים, בלניטיס, פוסטטיס).

ה. מחלות מין מדבקות:

נמצא כי הנימולים סבלו פחות באופן משמעותי מזיהומים בנגיף שלבקת המיני בהשוואה לבלתי נימולים.

ו. דלקת בדרכי השתן:

ישנם דיווחים על שכיחות מובהקת בזיהומים בדרכי השתן אצל גברים בלתי נימולים בהשוואה לנימולים.

אך מאידך: ישנם מספר סיבוכים בביצוע המילה: דימומים עקב פגיעה בכלי דם, מחלת דם, זיהומים מקומיים, חבלות בעטרה, חבישה לוחצת מדי שיכולה לגרום לנמק.

אך מסתבר שמקרים אלו נדירים ביותר, ואפילו אחד מיני אלף לא מת תינוק מחמת מילה. **מחקר** שכלל 24,000 נימולים, גילה סך הכל סיבוכים הלא קטלניים בין 0.065% לבין 0.25%. היו שני מקרי מות בין השנים 1953-1980.

לדעת כל החוקרים שבדקו את ההשלכות הרפואיות של ביצוע המילה, הגיעו למסקנה שהדבר מונע היווצרות סרטן האיבר. בבדיקה נמצא כי רוב רובם של האנשים הלוקים במחלה זו אינם נימולים.

ב. סרטן הערמונית (Of Prostate) (Carcinoma)

יש הטוענים שישנה שכיחות פחותה של סרטן זה בנימולים, אך עובדה זו לא אושרה במחקרים אחרים.

ג. סרטן צואר הרחם (Of Cervix Uterii) (Carcinoma)

בעבודות מחקר גילו שקיימת שכיחות נמוכה של סרטן זה בנשים שבעליהם נימולים (באחד המחקרים גילו כי נשים יהודיות נגועות בסרטן זה בשיעור 2:100,000 לעומת 44:100,000 נשים לא יהודיות. פי 22 יותר).

ד. סיבוכים מקומיים לבלתי נימולים ישנם מספר מצבים רפואיים חולניים באזור האיבר המופיעים באופן בלעדי

סימן רס: מצות עשה למול האב את בנו

ובו סעיף אחד
(קידושין: כט. נדרים: לא)

סעיף א: מצות עשה לאב למול את בנו, וגדולה מצוה זו משאר מצות עשה.

❖ שורשי הלכה

חיוב מילה על האב

קידושין (כט.): ת"ר האב חייב בבנו למולו. מנלן? דכתיב: (בראשית כא) "וימל אברהם את יצחק בנו".

(שם): והאם לא מיפקדא דכתיב (שם) "כאשר צוה אותו אלהים", אותו ולא אותה

נדרים (לא:): רבי ישמעאל אומר: גדולה מילה - שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות.

כ"פ שו"ע: מצות עשה לאב למול את בנו (קידושין שם), וגדולה מצוה זו משאר מצות עשה (נדרים שם).

❖ ענפי הלכה

"למול את בנו"

קדימה בתינוקות שצריכים למול

עיקרי הד"ט (כה, יז): כשיש לפניו שני תינוקות למול, אחד בזמנה ואחד שלא בזמנו,

יקדים מילה שבזמנו לפי שמקודש יותר, שהרי מילתו דוחה שבת.

מכל מקום אם נמצא לפניו עכשיו זה שמילתו לא בזמנה, אין צריך להמתין לתינוק השני שמילתו בזמנה, כיון שלא נמצא כאן. כ"כ ספר מכשירי מילה ואות הברית.

שו"ת זכר יהוסף (א, לב): היו לפני שני תינוקות למול ואחד מהם כהן, יקדים הכהן, שנאמר "וקידשתו" שיהא ראשון לכל דבר שבקדושה.

אבל ספר כורת הברית (סקל"ט) - אין דין קדימה בכהן קטן, שאין בו מצוות וקידשתו (כמ"ש מ"א באורח חיים פב, ו).

מכל מקום - האחרונים חלקו על המ"א. כ"כ נהר שלום, רדב"ז, מהרימ"ט וערך השולחן.

של"ה: מצוות הסנדק חשובה היא אפילו יותר מהמולה.

כשהאב מוהל האם יכול לכבד אחר למול?

דרישה (רס, א) - כשאב עצמו הוא המוהל, אסור להעביר למוהל אחר, שמבטל בזה מצוות עשה. כ"פ ש"ך (ח"מ שפכ ד).
תבואות שור - דרך כבוד מותר לכבד אחר.

ברית ופדיון, מה קודם?

פעמים שתינוק בכור שנתרפא ביום ל' שאז גם זמן הפדיון, דנו האחרונים מה קודם:

ברכ"י (רסב, ג): יש להקדים המילה, כדי שיכנס תחילה לדת ולמצוותיה, ואחר כך יעשו הפדיון. **אבל** אם עדיין אי אפשר למול (כגון שהוא חולה עדיין) לא ידחו הפדיון.

נהר מצרים – ואם גם הפדיון נדחה שלא היה אפשר לטלטל התינוק מחמת חולשתו, ועכשיו אפשר לפדות וגם למול, חוזר הדין כדלעיל והמילה קודמת.

אומנם זבחי צדק (ג, מ) – חולק על נהר מצרים, לפי מרן הב"י (יו"ד שה) אפשר לפדות הבן אפילו בעיר אחרת, אם כן יפדו הבן אע"פ שאי אפשר לטלטלו ולא ידחו הפדיון.

כשחל המילה תוך ז' ימי אבלות של הורי הנימול

■ **שו"ת מעשה אברהם** (יו"ד מח) – מילה שלא בזמנה אפשר לדחות עד אחר סיום האבלות.

■ **יביע אומר** (יו"ד ה, כג-ב) – אין לדחות אף מילה שלא בזמנה עד אחר ימי האבלות. ושכן כתבו שדה חמד וחשב האפוד.

"גדולה מצוה זו"

ש"ך (א): לפי שיש בה צד כרת כשיגדל ולא ימול כמו בסימן שאחר זה.

למה לא ביטלו המילה בשבת כמו שביטול השופר?

דנו הראשונים למה בטלו חז"ל תקיעת שופר בשבת שמא יעברנו ד"א ברשות הרבים,

קצות החושן: לדעת האוסרים אף פריעה אסור לתת לאחר, שמל ולא פרע כאילו לא מל, ורק מציצה מותר לכבד אחרים.

מכל מקום אות חיים ושלוה (א) – בפריעה שצריכה אומנות מיוחדת יכול לכבוד מוהל אחר מומחה.

והוסיף ראשון לציון (רסו, ז) – אף בחיתוך ישנם מוהלים ותיקים כשבאים למול בנם נכמרים רחמי האב על הבן ועלול לקלקל, ולכן יכול לתת לאחר למול אף בחיתוך.

כ"פ אות הברית (א) – ועוד שלפי הכרתי והפלתי (כה, י) – מותר למנות שליח למול בנו, דשלוחו של אדם כמותו.

ילקוט יוסף: כשהאב אינו מוהל, יכול למנות אביו (סב הנימול) למול, אף שבקידושין (מה:): אמרו 'לא חציף איניש שווי אביו שליח', שאני הכא שהמצוה בסבא יותר מאחר (כמ"ש ת' רקע"א לא, סקמ"ב). כ"פ אות הברית.

אב שלא מל מעולם

ספר שערי קודם – צריך לחזור אחר מוהל מומחה שימול בנו.

ואות שלום בשם קצות החושן – צריך להשתדל למול בעצמו. והני מילי במילה, אבל בפריעה שיכול התינוק להסתכן, אינו מחויב ויכול לכבד מוהל אחר.

לאַתָּר המילה לאחר זמן

נדריים (לא:): משה רבנו שאיחר המילה אפילו שעה אחת נענש מיד, אף שהיה בדרך. והוסיף הטור – ועל כן יש להיזהר בזה מאוד. **אות הברית** (ד) – ולכן אין לאחרה אפילו שעה אחת.

יורה דעה - סימן ר"ס

והר"ן כתב – שאני שופר שכולם טרודים בו, ואין אחד מזכיר לחברו שלא יעביר ד"א ברשות הרבים. מה שאין כן במילה שרק אבי הבן טרוד, והשאר יזכירו לו.

ואילו מילה בשבת לא ביטלו שמא יעביר הכלים ד"א ברשות הרבים: תוס' (מגילה ד:): כתבו – משום שמילה חמורה שנכתרו עליה יג בריתות. ועוד שאין אדם מל אלא אם כן הוא בקי (ולא יבוא להעביר ד"א ברשות הרבים).

* סיכום סימן ר"ס לפי סעיפי השו"ע

אבל כורת הברית – אין קדימה בבן קטן (כ"כ המ"א באו"ח).

• כשהאב מוהל האם יכול לכבד אחר למול?

דרישה: אסור להעביר למוהל אחר. תבואות שור – דרך כבוד מותר להעביר למוהל אחר.

אות החיים והשלום: בפריעה שצריך מומחה – יכול להעביר למוהל מומחה. והוסיף הראשון לציון – אף בחיתוך יכול להעביר לאחר כיון שהאב מתרגש.

א: מצוה על האב (ולא על האם) למול בנו (קידושין כט.).

• עיקרי הד"ט: יש לפניו מילה בזמנה ושלא בזמנה - יקדים מילה שבזמנה, מכל מקום אם עכשיו נמצא לפניו רק מילה שלא בזמנה א"צ להמתין למילה שבזמנה.

• להקדים תינוק כהן שו"ת זכר יוסף – תינוק כהן קודם לתינוק לוי או ישראל.

חייב אלא בצריך את הדם לכלבו. ואם כן הוי פסיק רישיה דלא ניהא ליה בדרבנן שמותר. ג. הוי במקום מצווה.

כ"פ יחווה דעת (ו, נג) – יש להתיר, כיון ש - א. אינו פסיק רישיה שיצא דם, וכיון שאינו מתכוון שרי. ב. קי"ל המקלקלים פטורים, ואין החובל

הקדמה לסעיף ג

בין העטרה לבין גוף הגיד. עורות הגיד: על הערלה ישנם שני עורות: עור החיצוני שעל הערלה ועוד עור פנימי שדבוק בעטרה, שנקרא עור הפריעה. ראה ציור.

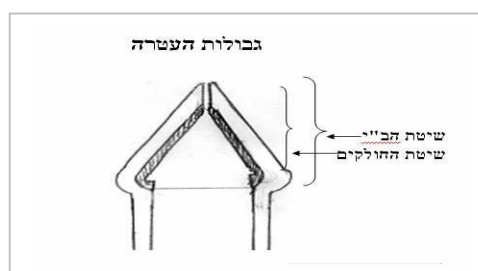
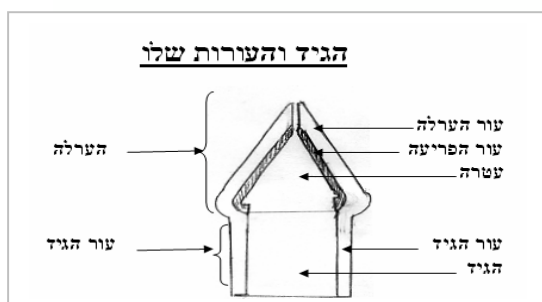
מה היא העטרה?

נחלקו ופוסקים מה גבולות העטרה. ב"י – כל כיפת הבשר הגבוה והבולטת שבראש הגיד, מהחריץ עד הנקב שבראשה נקרא עטרה. אומנם יש חולקים – העטרה היא הבשר הגבוה חוץ מהחוט השובב. להלכה: נקטינן לחומרה כמ"ש הב"י.

מבנה הגיד

הגיד בכללותו בנו משלושה מבנים גלילים: א. שורש הגיד שרובו תוך הגוף. ב. גוף הגיד. ג. העטרה שנמצאת בראש הגיד. צורת העטרה: העטרה שנמצאת בסוף הגיד היא רחבה יותר בצידה הקרוב לגוף, ודומה לצורת חרוט דימוי כיפת פטרייה. החוט השובב: חלק העטרה הסמוך לגוף, נראה רצועת בשר הגבוהה יותר משאר העטרה. החריץ: ממקום שיא גובה החוט השובב יורד גובה העטרה לגיד (לצד הגוף) כעין מדרון, החריץ מפריד ומהווה את בגבול

הערה: הציורים נעשו בכוונה לא כצורת האיבר, כדי לא להביא לידי הירחור.

סעיף ג: כיצד מלים

סעיף ג: כיצד מלין:

א. חותכין את הערלה, כל העור החופה העטרה, עד שתתגלה העטרה.
ב. ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מהעור, בצפורן, ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה.

ג. ואח"כ מוצצין המילה עד שיצא הדם מהמקומות הרחוקים, כדי שלא יבא לידי סכנה. וכל מוהל שאינו מוצץ, מעבירין אותו.
ד. ואחר שמצץ נותן עליה אספלנית או רטיה או אבק סמים העוצרים הדם.

ה. הגה: ויהיה נזהר, אם יש לאספלנית ספה, שיהפכנו לחוץ ולא לפנים, שלא לזכק בזמכה ויבא לידי סכנה (רבינו ירוחם נתיב א').

❖ שורשי הלכה

כיצד מלים

שבת (קלג.): משנה - עושין כל צרכי מילה בשבת, **א.** מוהלין **ב.** ופורעין **ג.** ומוצצין, **ד.** ונותנין עליה איספלנית וכמון.

פרש"י: מוהלין - חותך את הערלה. ופורעין - את העור המכסה ראש הגיד. ומוצצין - את הדם, ואף על גב דהיא עשיית חבורה, שאין הדם ניתק מחיבורו אלא על ידי המציצה. איספלנית - תחבושת.

כ"פ הרמב"ם (ב, ב): כיצד מוהלין ?

א. חותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שתתגלה כל העטרה.

ב. ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה.

ג. ואח"כ מוצץ את המילה עד שיצא הדם ממקומות רחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה, וכל מי שאינו מוצץ מעבירין אותו.

ד. ואחר שמצץ נותן עליה אספלנית או רטיה וכיוצא בהן.

כ"פ שו"ע **א-ד.** דברי הרמב"ם:

כ"פ הרמ"א: **ויהיה נזהר, אם יש לאספלנית שפה, שיהפכנו לחוץ ולא לפנים, שלא לדבק במכה ויבא לידי סכנה.**

❖ ענפי הלכה

[א]. לחתוך עור החופה

א. איך מסירים הערלה?

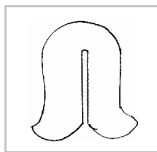
■ **חכמת אדם** (כלל קמט) – חותך כל עור הערלה כולה, ואם לא חתך אף שדחף אותה למעלה מן העטרה והעטרה גלויה לגמרי – לא יצא מגדר ערל, כל זמן שהערלה בגופו. כ"כ מהר"י אסאד (יו"ד רנא).

■ **דברי חיים** (יו"ד ב, קיד) – לכתחילה יש לחתוך כל העור, אבל מעיקר הדין די בהסרת העור מהעטרה ע"י גירוד והפשלה מאחורי העטרה. כ"כ חתם סופר (יו"ד רמח).

■ **חלקת יעקב** (ג, לו) – וי"א שמהתורה צריך חיתוך עור הערלה אך אין לה שיעור, ואם חתך מקצת יכול לדחוף שארית הערלה מאחורי העטרה. כ"כ שבט הלוי (ו, קמח), ספר הברית (רסד, פה).

הכנת התינוק

ברית דוד: טוב שהתינוק לא יאכל כשלוש שעות לפני הברית שלא יהא שבע מדי או רעב מדי. וכדאי להכין לו בקבוק במים וסוכר במקרה שהוא רעב.

בעניין המגנים

בדורות האחרונים המציאו כמה סוגי מגנים שמטרתם שלא

אופן עשיית התחבושת

שבת (קלד): אמר אב"י, אמרה לי אם: האי חלוק דינוקא - לפניו לסיטרא לעילאי, דילמא מידביק גרדא מיניה ואתי לידי כרות שפכה.

פרש"י: לפניו לסטריה לעילאי - לאימרא שבשפת פיה יהפוך ויקפל למעלה שלא תהא סמוכה לבשרו, מפני שראש מקום חתך הבגד שם הוא, ויוצאין ממנו גרדין שקורין פיינד"ץ, חוטי ארג היוצאים מן הבגד, גדילים, ודלמא מדביקא גרדתא מיניה במכה, וכשבא להפשיט החלוק מעל המילה ישמוט ויקרע את ראש הגיד, ומשוי ליה כרות שפכה.

[**שם**]: אימיה דאב"י עבדא כיסתתא לפלאגא. אמר אב"י: האי ינוקא דלית ליה חלוק - לייתי בליתא דאית ליה שיפתא, וליכרכיה לשיפתא לתתאי, ועייף ליה לעילאי.

פרש"י: אימיה דאב"י - אומנתו. **עבדא** - לתינוקות הבאים לידה לתקן מילתן. **כיסתתא לפלאגא** - דמילה כיס היתה עושה של בגד לפניו בתוך החלוק, ותופרתו מתוכו בתוך החלוק ומגיע למטה עד חצי החלוק, כדי לחוץ בין האימרא ובין המילה. **לייתי בליתא** - מעט שחק של בגד שיהא בו אימרא, לפי שהאימרא מהדקה יפה בבשר שלא ישמט החלוק מן הגיד. **וליפכיה לשפתיה לתתאי** - לתחתית ראש הגיד יתן השפה, וראש השני החלק יהא למעלה. **ולעפיה לעילאי** - אותו ראש העליון החלוק יקפל ויקפול כלפי חוץ מפני הגרדין, שלא ידבקו במכה.]

חזקה זו שנימול כראוי.

כ"כ אות ברית (מח) – בימנו שרבו החובבנים שעושים תחבולת שלא יצא הרבה דם ושלא יבכה התינוק הרבה, ולא מלים כראוי, בטלה החזקה, וצריך לדון בכל מקרה לגופו.

ט"ז (ט): כיון שהרבה פעמים המוהל טועה שסבר שמל כראוי, ובאמת אינו כראוי, צריך שיהא עמו עוד מוהלים שיראו אם מל כראוי.

* סיכום סימן רס"ד לפי סעיפי השו"ע

דס, רק שאין צריך לחזור ולחתוך. כ"פ הש"ך בדעת מרן.
ט"ז – לפי מרן אף אין צריך הטפת דם.

א3: הגה: תינוק שהוצרכו למולו תוך ח' ימים ללידה – אין חילוק בין ישראל מל או גוי. מיהו אם נשארו ציצים המעכבים יגמור ישראל אחר שיתרפא (ת' הרשב"א).

יש לחזר אחר מוהל טוב וצדיק (או"ז).

• האם שוחט יכול להיות מוהל?

פחד יצחק - שוחט לא יכול להיות מוהל.

אות השלום – נהגו שאף שוחט מוהל.

א4: הגה – הבטיח לאחד למול בנו, אסור לחזור בו, מיהו אם חזר הוי חזרה (הרא"ש).

הבטיח לאחד למול ויצא אותו אחד חוץ לעיר, וחשש האב שלא יגיע לברית והבטיח לאחר, ולבסוף הגיעו שניהם לברית – ימול הראשון (הר"ם).

א1: הכל כשרים למול, אפילו עבד (כנעני), אישה וקטן, חוץ מגוי (ע"ז כז. כ"פ הרי"ף).

הגה: וי"א שאישה לא תמול (כלבו).

מרן: ערל שמתו אחיו מחמת מיתה כשר למול (ע"ז שם). **מכל** מקום גדול ישראל קודם לכולם.

א2: גוי אפילו מהול לא ימול (שם).

עבר הגוי ומל:

✓רמב"ם – אין צריך לחזור ולמול. כ"פ מרן.

✓סמ"ג – צריך להטיף דם ברית. כ"פ הרמ"א.

הגה: מומר לכל התורה אין מומר לערלות – דינו כגוי (או"ז הסתפק במשומד, והרמ"א פסק לחומרה).

• **דעת מרן** (רמב"ם) **כשמל גוי, האם צריך הטפת דם ברית?**
ב"י – אף לרמב"ם צריך לחזור להטיף

יביע אומר: מותר למול גדול שיש לו צער בהרדמה מלאה או חלקית.

ג: חותכים כל עור הערלה החופה עד שתתגלה העטרה. **אח"כ** פורעים הקרום שלמטה בצפורן לכאן ולכאן עד שיראה העטרה. **אח"כ** מוצצים הדם ממקומות הרחוקים. **אח"כ** נותן עליה אספלנית ובשמים לעצור הדם (שבת קלג).

הגה: יזהר להפוך שפת האספלנית לחוץ שלא ידבק במכה (שבת קלד).

• **סוגי מגינים:**

מגן קלמ"פ – שהחריץ פחות מ 1 מ"מ אסור בכל תוקף.

שאר המגינים – מותרים.

• **ב"י:** העטרה הוא כל הבשר שבראש הגיד כולל החוט הסובב שבין הגיד לבשר (וכל זה צריך לחתוך).

• **מילה ופריעה בבת אחת:**

שבט הלוי – אומנם יצא אבל לא קיים המצוה כהלכתה. לכתחילה יעשה כ"א בנפרד.

אגרות משה – יצא.

• **למצוץ בפה כשיש חשש סכנה:**

יש – שרצו לבטל כלל את מצוות המציצה. מכל מקום רוב הפוסקים חלקו על זה.

ויש אומרים – להמשיך למצוץ ואין לשנות.

יש – שהציעו כל מיני תחליפים למציצה.

נשמת אברהם בשם הגרש"ז אויערבאך: במקום שיש חשש שהתינוק נגוע באידס יש להתיר למצוץ ע"י שפופרת.

• **פת"ש בשם חתם סופר:** הבטיח לאחד למול בתקיעת כף – אסור לחזור בו.

ב: בכל מלים (צור, זכוכית) חוץ מקרומית של קנה לפי שנתזים ממנה קסמים (חולין טז, כ"פ הרמב"ם). ומצווה מן המובחר למול בברזל (רמב"ם).

• **לחתוך הערלה בקרני לייזר**

מנחת יצחק בשם הגרא"ד הורוביץ – מותר שהרי כתב 'בכל דבר הכורת'.

מנחת יצחק עצמו – מסתפק.

הגרש"ז אויערבאך – אסור.

אות הברית – מתיר.

• **מצווה בברזל, מה טעמו?**

פרישה – ע"פ מדרש, הובטח לברזל בשעה שבקע כובעו של גולית שימולו בברזל.

שולחן גבוה – מפני שברזל חריף ואין צער בחיתוך.

• **לפרוע ע"י מחט מיוחדת:**

יעב"ץ – מותר.

אות החיים והשלום – לא ראיתי תועלת בדבר.

מחלוקת אחרוני דורנו:

הגר"ש אלישיב -אסור, שפוצע האיבר. **הגרש"ז אויערבאך** – מותר שלא נעשה פצע כלל.

לעשות כן בשבת:

מנחת יצחק – אסור, שהוי פסיק רישיה שיצא דם.

יחוה דעת – מותר לא הוי פסיק רישיה.

• **מילה בהרדמה:**

● **ש"ך:** מהרמב"ם משמע שא"צ לחתוך ממש, אלא ידחוק הבשר לאחורי הגיד ולקשור שם שלא יחזור. כ"פ הט"ז.

● **נולד מהול ואחר כך נתכסה הערלה** (משוך):

ט"ז – כיון שלא נימול כראוי יש להסתפק אם צריך לחתוך העור לתקנו. **ושאגת אריה** – מהתורה א"צ למולו שנית, ואינו אלא מדרבנן, ובגילוי העטרה הסגי.

● **מתי מהני כשנראה מהול?**

ב"י בשם חכם ספרדי – רק כשנימול כראוי ואח"כ נמשכה ערלתו מהני אם נראה מהול בעת קישויו. אבל ציצים המעכבים צריך שתהיה העטרה גלויה אף שלא בשעת קישויו. **והש"ך** – בכל גוונא מהני אם נראה מהול בשעת קישויו.

חתם סופר: אם יש ספק אם נימול בתחילה כראוי, כיון שרוב המצויים אצל המילה מומחים חזקה כשנימול כראוי. **מכל מקום** בימנו אין לסמוך על חזקה זו.

הגה: אם כבר נימול כראוי א"צ שעכשיו יראה כל העטרה גלויה, אלא כל שנראה מעט מהעטרה גלויה א"צ למול שנית. **מכל מקום** אם אפשר, ימשוך העור לאחור ויקשור שם שלא יחזור (תה"ד).

ד: מל ולא פרע כאילו לא מל (שבת קלז:).

ה: **ציצים המעכבים:** עור הנשאר שחופה רוב גובהה של עטרה, אפילו במקום אחד – כאילו לא מל.

ציצים שאינם מעכבים: נשאר מעט ואינו חופה רוב גובה העטרה (שבת קלז:).

● **ש"ך:** פירוש שנשאר עור החופה רוב גובה העטרה או רוב הקיפה – ה"ז מעכב.

● **ציצים שאינם מעכבים אינו חוזר:**

✓ **רש"י** מיירי בשבת אבל בחול חוזר אף על שאינם מעכבים. כ"פ הרמ"א. **והרמב"ם** – מיירי אף בחול שאין צריך לחזור עליהם. כ"ד הב"י.

ו: קטן שבשרו מדולדל ונראה שאינו מהול: אם בעת שמתקשה נראה מהול – א"צ למול שנית, מכל מקום משום מראית עין טוב למול. **ואם** נראה שלא מהול אף בשעת שמתקשה – צריך לחתוך הבשר המדולדל (שבת קלז:).

● **נראה ואינו נראה מחלוקת בגמרא:** **הרי"ף והרא"ש** – לא הכריעו.

✓ **אבל הרמב"ם** – פסק כשמואל שצריך למול.

ורי"ו – פסק כרשב"ג שא"צ למול.

בוזינות הסמכה לרבנות

חשוון תשע"א

מילה

1. תינוק שנולד מהול. האם מברכים בשעת הטפת דם ברית, ואילו ברכות? ומה הדין במל ושכח לפרוע ולמחרת עשו הפריעה, האם יש לברך שוב הברכות?
2. מל בשבת באיסור, האם מועילה המילה או שצריך לחזור ולהטיף דם ברית לאחר השבת? ומה הדין בתינוק שנולד מהול והטיפו דם ברית בשבת, האם צריך להטיף שוב דם ברית לאחר השבת?
3. ז"ל השו"ע: "אבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שלוחו". מה הטעם שכתב הטור לדין זה? והאם זה מעכב בקיום המצוה?
4. האם מלים בשבת. א. ממזר ב. ישראל שנולד לו בן מעובדת כוכבים ורוצה לגיירו. ג. לא ידעו מתי נולד ובא עד אחד והעיד שנולד בשבת. ד. ישראל מומר שנולד לו בן מישראלית מומרת.
5. אדם נמצא במקום מרוחק ממקום ישוב ואין לו סכין למול את בנו, אך יכול להשיג אבן חדה, זכוכית חדה, מספרים חתיכת עץ חדה. במה עדיף למול. ציין את סדר הקדימויות.
6. תאר סדר ברית מילה לתאומים לגבי כל הברכות והתפילות של אבי הבן והמוהל.

גרות:

1. אדם עבר גיור רפורמי, ואח"כ שמר מצוות במלואן. האם דינו כיהודי לכל דבר?
2. הרמב"ם פוסק שגר שטבל בפני שנים אסור בישראלית, אבל אם נשא ישראלית הבן כשר. באר מה חידש הרמב"ם בהלכה זו, הרי גם גוי גמור שבא על בת ישראל הבן כשר?
3. אדם שאינו יכול למול מחמת מחלה כגון סכרת קשה, האם יכול להתגייר?
4. אשה מעוברת שהתגיירה, כשמלין את בנה, האם מברכים ברכות הברית כמו ליהודי או כברכות הגרים?
5. גוי שהתגייר האם מותר לשאת אחות אביו או אחות אימו לאחר שאלו תתגיירנה?

תמוז תשע"א

מילה:

- א. בני קטורה: האם מותר ומצוה לישראל למול אותם? האם הם כשרים למול?
 ב. מדוע קטן כשר למול? התחיל הקטן למול ובא גדול שיודע למול, האם מחויבים להפסיק באמצע החיתוך, ושיגמור הגדול?
 ג. האם אפשר לכבד שני מוהלים שאחד ימול ואחד יפרע, ואם ישנו הבדל בין יום חול לשבת?
 ד. מהו השיעור של שתיה בכוס של ברכה? ומדוע?
 ה. בתשעה באב - האם מברכים על כוס? ולמנהג שמברכים גם על הדס במילה, האם מברכים על ההדס!
 ו. מי קודם להתפלל לפני העמוד אבל או מוהל?

גירות

- א. מה הטעם שאין מטבילים גר בשבת?
 ב. שני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה: מה יהיה דינן לאיסור משום אשת אחיו? האם חולצים ומיבמים? נמק!
 ג. באלו מקרים יכול מי שגיירו אותו בקטנותו למחות משהגדיל, פרט!
 ד. גר שאביו מישראל: האם יכול להיות דן בדיני ממונות? ולהיות דיין בחליצה!
 ה. גר שטבל לפני המילה, מה דינו?

אב תשע"ב

הלכות מילה

- א. רופא יהודי שלא מלו אותו מחמת היותו תינוק שנשבה. האם מותר לתת לו למול?
 ב. במילה שלא בזמנה. האם מלין אותו ביום ו?
 ג. מה יהיה הדין באיש שמל את בנו ומת מחמת המילה. וגם אחיו מל את בנו ומת מחמת המילה. האם ימולו את בנם השלישי?
 ד. בתשעה באב: האם הסנדק לובש טלית? כיצד נוהגים עם הברכה על הכוס?
 ה. כיצד נורה לאדם שאם ימול את בנו בשבת יגרם חילול שבת ע"י אורחים ובני המשפחה כשיבואו עם מכונית לברית?
 ו. האם צריך לכסות את ערוות הקטן בשעת הברכה? ומדוע? האם צריך לנקות לקטן את צואתו קודם שיברך? ומדוע?
 ז. האם אשה כשרה למול?

